

Кубриш Наталія Романівна

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри рисунка, живопису та архітектурної графіки Архітектурно-художнього інституту
Одеської державної академії будівництва та архітектури, Одеса, Україна

E-mail: kubrish72@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9441-214X>**Кориньок Віктор Васильович**старший викладач кафедри рисунка, живопису та архітектурної графіки
Архітектурно-художнього інституту

Одеської державної академії будівництва та архітектури, Одеса, Україна

E-mail: vkorinyok@odaba.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6462-2122>**Формування професійної культури майбутніх архітекторів
як педагогічна проблема**

Пріоритетним завданням сучасної вищої архітектурної освіти є не тільки фахова підготовка, а й розвиток творчих здібностей особистості, методів мислення, формування морально-етичних цінностей, громадянської відповідальності, здатності швидко соціалізуватися, професійної культури.

Метою статті є визначення підходів учених до сутності поняття «професійна культура», особливостей її формування у процесі професійної підготовки майбутніх архітекторів на сучасному етапі.

Культуру розглядають як загальну характеристику людської діяльності, що відображає складну взаємодію аксіологічних, інтелектуальних, психологічних аспектів, форм поведінки та комунікації в соціальному середовищі особистості. Зазначений феномен визначається в межах діяльнісного підходу як соціально вагома форма творчої діяльності, де результативний аспект проявляється в культурному досвіді, морально-етичних нормах, духовних цінностях, системі символів і знаків, а процесуальний аспект розкривається через засвоєння попереднього творчого досвіду. У трактуванні гуманістичного підходу культура постає як простір, в якому людина може вільно розвивати свій професійний, духовний і творчий потенціал, а також створювати механізми соціальної комунікації. Аксіологічний підхід розкриває феномен культури через призму життєвих пріоритетів, цінностей та ідеалів.

Професійну культуру трактують як важливий компонент загальної культури людини, що визначає особливості професійної діяльності особистості, допомагає розвитку та вдосконаленню творчих можливостей під час розв'язання складних нестандартних завдань у здійсненні професійних ролей. Професійна культура формується на основі професійних знань, практичних навичок і умінь, корпоративної етики, культурних традицій, ідеалів, соціальних і особистісних цінностей, життєвого досвіду.

Професійну культуру майбутніх архітекторів визначають як складне полікомпонентне особистісне утворення, що характеризується позитивною мотивацією до архітектурної діяльності та творчості, наявністю загальнокультурних, професійних і особистісних цінностей, сформованістю професійних теоретичних знань і практичних умінь, набутим професійним досвідом. Встановлено, що формування професійної культури майбутніх архітекторів відбувається за двома взаємопов'язаними напрямками: по-перше, через індивідуальний професійний розвиток, що включає засвоєння фахових знань, опанування практичних навичок і умінь, становлення особистості; по-друге, через професійну соціалізацію, що передбачає поступове залучення здобувачів вищої освіти в систему цінностей, традицій і норм професійної діяльності та соціального середовища, а також розвитку комплексу особистісних і професійних якостей, професійної свідомості, відповідальності та творчого потенціалу.

Перспективою подальших наукових досліджень є визначення компетентної структури професійної культури майбутніх архітекторів і чинників, що впливають на її формування у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: культура, професійна культура, професійна культура майбутніх архітекторів.

Вступ. Реформування вищої освіти в Україні на сучасному етапі визначає провідні ідеї та тенденції розвитку вищої архітектурної освіти, пріоритетною метою якого є не вузькопрофільна підготовка, а загальнокультурний, соціально й особистісно значущий неперервний розвиток творчого

потенціалу особистості, формування професійної культури. Соціокультурні трансформації зумовлюють суспільну потребу у висококваліфікованих фахівцях, здатних поєднувати якісну професійну підготовку із широкою ерудицією та високим рівнем загальнокультурного розвитку. У документі «Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 р.» підкреслюється, що пріоритетом у процесі виховання особистості є забезпечення формування патріотичних і морально-етичних цінностей, професійних компетенцій, розвитку національної ідентичності, соціальної активності, толерантності та громадянської відповідальності в умовах соціокультурних змін і євроінтеграції (Національна стратегія, 2021).

Заклади вищої технічної освіти мають забезпечити підготовку фахівців, які поєднують високий рівень професійної підготовки з розвиненими комунікативними навичками та професійною культурою (Кобиланський, 2018: 120). Тому в підготовці майбутніх фахівців важливе місце посідає саме професійна культура, яка визначає зміст, спрямованість і ціннісні орієнтири професійної діяльності (Попович, 2016: 22). Т. Атрощенко підкреслює, що «під час організації освітнього процесу в ЗВО необхідно суттєво вдосконалити змістову складову частину, яка буде спрямована на формування високого рівня професійної культури, що позитивно вплине на забезпечення якісної підготовки до реалізації професійної діяльності в сучасних умовах» (Атрощенко, 2022: 75). Процеси освіти та виховання функціонують у тісній взаємодії як складники єдиного педагогічного механізму, метою якого є «становлення всебічно розвиненої особистості» (Лісовий, 2024: 191).

Для архітекторів це набуває особливого значення, оскільки їхню професійну діяльність доцільно розглядати в межах взаємодії людини, просторового середовища та культури. У цьому контексті професійна культура охоплює сформовану фахову компетентність, володіння ефективними способами розв'язання професійних завдань, а також розвиток мислення і творчого потенціалу (Литвин, 2016: 6). У системі ринкових відносин перед закладами вищої освіти постає завдання формування професійної культури майбутніх архітекторів як гарантії їхньої конкурентоспроможності в сучасних умовах. У цьому контексті важливим завданням сучасної вищої школи є стимулювання мотивації здобувачів до засвоєння загальнолюдських і професійних цінностей, вироблення власної системи ціннісних орієнтирів і формування особистісно значущих принципів поведінки, творчої та фахової діяльності (Бірюк, Пішун, 2022: 165).

Питання забезпечення культуровідповідності сучасної освіти постійно перебувають у центрі уваги науковців (Є. Бондаревська, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Краєвський, Д. Пашенко, Г. Тарасенко, Т. Усатенко, О. Семенов, Л. Хомич та інші). Окремі аспекти формування професійної культури майбутніх фахівців різних спеціальностей розглядають Н. Бакланова, С. Батишев, Н. Валькова, Г. Веслополова, Г. Желєзовська, Л. Занініна, В. Зінченко, І. Ісаєв, О. Кайдановська, Н. Качуровська, Н. Кузьміна, В. Сидоренко, В. Сластьонін, Т. Третьякова й інші.

Аналіз наукових підходів і педагогічного досвіду в межах архітектурної освіти (І. Бірілло, Г. Веслополова, С. Карпова, Н. Качуровська, В. Литвин та інші) дозволив виявити, що сучасний рівень професійної підготовки майбутніх архітекторів не відповідає міжнародним вимогам, що зумовлює зниження якості об'єктів архітектурно-проектної діяльності та погіршує умови життєдіяльності людини, екологічний стан природного середовища. Причиною є відсутність чіткої стратегії формування професійної культури, пасивний характер залучення майбутніх архітекторів до професійного, соціального та культурного середовища, а також занижений рівень соціальної комунікації.

Отже, аналіз наукових джерел засвідчує розмаїття підходів до тлумачення сутності поняття «професійна культура», проте питання узагальнення наукових позицій щодо її змісту та специфіки формування у процесі фахової підготовки майбутніх архітекторів на сучасному етапі залишається не досить висвітленим і потребує подальшого теоретичного осмислення.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – визначення підходів науковців до сутності поняття «професійна культура» й особливостей її формування у процесі фахової підготовки майбутніх архітекторів на сучасному етапі.

Завдання:

- проаналізувати наукові підходи вітчизняних і зарубіжних дослідників до тлумачення сутності поняття «професійна культура»;
- узагальнити теоретичні положення щодо структури та змісту професійної культури особистості;
- визначити особливості професійної культури майбутніх архітекторів у контексті сучасних соціокультурних трансформацій та умов розвитку архітектурної діяльності;
- охарактеризувати педагогічні підходи до формування професійної культури у процесі фахової підготовки майбутніх архітекторів;
- проаналізувати роль ціннісно-мотиваційного, когнітивного та діяльнісного компонентів у структурі професійної культури майбутнього архітектора;
- визначити умови та чинники ефективного формування професійної культури майбутніх архітекторів у закладах вищої освіти.

Матеріали та методи дослідження. Методологічну основу дослідження становили методи теоретичного аналізу наукових джерел, спрямовані на вивчення проблем формування професійної культури та специфіки підготовки майбутніх архітекторів, а також методи систематизації і узагальнення отриманих результатів.

Результати дослідження. Розвиток архітектурної освіти визначається новими соціальними вимогами до професійної підготовки фахівців, оскільки архітектура активно впливає на формування соціокультурного, природного та життєвого середовища. Усвідомлення архітектурної творчості як важливого компонента культурної діяльності підкреслює необхідність підготовки майбутніх архітекторів не лише як професіоналів, а і як культурно та художньо-естетично розвинених особистостей. Тому пошук ефективних методів формування професійної культури у процесі фахової підготовки в закладах вищої освіти залишається актуальним завданням архітектурної освіти (Карпова, 2013: 1).

У Декларації Всесвітньої конференції з культурної політики (1982 р.) культура визначається як сукупність матеріальних, інтелектуальних і духовних характеристик суспільства, що включає не лише професійну та творчу діяльність, а й соціальний рівень життя, аксіологічні орієнтири, народні звичаї і традиції, релігійні вірування та духовні практики. Варто зазначити, що визначення поняття «культура» змінювалось у різні історичні епохи розвитку людства, нині існує понад триста його визначень. У наукових дослідженнях феномен культури осмислюється з різних позицій, що пояснює існування численних підходів до його аналізу та трактування:

1) у межах історичного часу, як результат розвитку окремих епох чи періодів поступу цивілізації, суспільства (прадавня культура, культура неоліту, культура Ренесансу, культура Нового часу, культура Стародавнього Світу, сучасна культура тощо);

2) залежно від способів реалізації життєвої та професійної діяльності (професійна культура, культура почуттів і емоцій, культура навчання, артистична культура, інформаційна культура, екологічна тощо);

3) за національними й етнічними особливостями, територією або регіоном проживання, що визначають культурну своєрідність різних соціальних груп і народів (культура Індії, Мексики, скіфів, аборигенів, ацтеків, африканська культура тощо);

4) за соціальною структурою суспільства, специфікою професійних спільнот і соціальних категорій (культура військова, педагогічна, політична, маргінальна, масова, народна, гендерна тощо);

5) відповідно до проявів форм людського існування (культура духовна, художня, матеріальна, світоглядна, фізична, релігійна тощо).

Науковцями (Е. Маркарян, С. Кримський, І. Зязюн, В. Андрущенко й інші) культура розглядається як універсальна ознака людської діяльності в різних формах існування та визначає способи соціальної реалізації людини. З позиції діяльнісного підходу (Л. Савченко, Н. Бібік, Л. Хомич, С. Сливка й інші) культура розглядається як система трансформації здібностей і потенціалу людини в соціально цінні результати професійної та творчої діяльності, що поєднує результативний і процесуальний аспекти.

У контексті гуманістичного підходу культура осмислюється як цілісне соціокультурне середовище формування особистості та реалізації її духовно-творчого потенціалу у процесі міжособистісної взаємодії. За такого розуміння людина постає не лише носієм культурних смислів і цінностей, а й активним суб'єктом культуротворчої діяльності, для якого визначальними є здатність до смислотворення, усвідомлена відповідальність за власну діяльність і поведінку, а також орієнтація на безперервний особистісний розвиток і самореалізацію (Л. Бірюк, С. Пішун, Ю. Ходикіна).

Аксіологічний підхід ґрунтується на уявленні про культуру як складну ієрархію ідеалів і смислів, ціннісних ставлень. Культура є здійснення цінностей (С. Франкл, В. Семиченко, О. Кравченко й інші). Культура в цьому сенсі виступає як вищий ступінь одухотворення і олюднення природних і соціальних умов життя і людських відносин (Професійна культура, 2016: 15–16). На думку Л. Бірюк, становлення особистості майбутнього фахівця зумовлюється не лише аспектами професійної підготовки, а й рівнем усвідомлення моральних, духовних і естетичних цінностей, які надають життєвій діяльності людини смислового наповнення (Бірюк, 2022).

Соціологічний підхід трактує професійну культуру як своєрідну субкультуру – систему переконань, цінностей, норм і моделей поведінки, притаманних окремій професійній спільноті (В. Вербець, С. Сабат). У межах цього підходу досліджуються структура та функції професійної культури, проте менше уваги приділяється її внутрішньому змістовому наповненню.

В. Ковальчук зазначає, що «професійна культура виступає показником розвитку суспільства, поєднуючи соціокультурні цінності, професійні стандарти й особистісні орієнтири» (Ковальчук, 2024: 18). У реаліях динамічних трансформацій суспільства й економіки професійна культура виступає важливим чинником забезпечення сталого розвитку держави. Цей складник професійної діяльності виходить за межі

опанування спеціальних навичок і спрямований на формування у фахівців усвідомленого ставлення до виконання обов'язків, моральної відповідальності, а також здатності враховувати соціальні й екологічні наслідки власних рішень (Kravchenko, 2024: 43).

Виокремлення професійної культури дозволяє показати, що вона формується в людей, підготовлених для визначеної професійної діяльності. Якщо загальна культура відображає рівень засвоєння матеріальних і духовних цінностей і здатність особистості створювати соціально значущі цінності, то професійна культура проявляє ці здібності та цінності в межах професійної діяльності чи творчості (Ісаєнко, 2014: 8).

Аналіз психолого-педагогічної літератури (В. Гайворонська, О. Гомонюк, О. Онишко, О. Шевченко, Я. Шведова, О. Пономарьов, О. Попенко, А. Дученко, О. Макеєва, Н. Мазур, Я. Черньонков та інші) засвідчив, що науковцями професійна культура тлумачиться як складник загальної культури, носієм якої є особистість. Учені зазначають, що специфіка фахової діяльності сприяє розвитку творчих здібностей, професійних знань і умінь, активізує соціальну комунікацію людини, формує професійні якості. Зазначимо, що дослідниками професійна культура розглядається по-різному: як сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують формування високого рівня професійної підготовки та майстерності; як система норм, моделей поведінки, що відображають специфіку професійної діяльності; як комплекс професійних і ділових якостей, що проявляються у трудовій практиці й визначають рівень соціальної адаптації, активності та комунікації; як ступінь опанування знань та практичних навичок у межах відповідної спеціальності та кваліфікації; як засіб реалізації особистого професійного та творчого потенціалу, що включає методи засвоєння, передачу, створення професійних цінностей і впровадження інновацій у процесі професійної діяльності та соціальної комунікації.

Деякі вчені розглядають феномен професійної культури як форму субкультури, що формується під впливом особливостей професійної практики (С. Сливка); як інтеграцію особистісної культури та професійної майстерності, що взаємопов'язані одна з одною, формують професійні якості особистості та забезпечують соціально-культурну інтеграцію.

За визначенням Т. Спіріної, професійна культура характеризується як комплекс інтелектуальних, духовних і творчих здібностей, особистісних якостей і властивостей, а також особливостей стилю професійної діяльності; включає усталені способи поведінки та життєдіяльності, сформовані на основі загальних і спеціальних професійних знань, загальної культури та позитивного професійного досвіду, що забезпечує здатність особистості ефективно та якісно виконувати професійні завдання (Спіріна, 2009: 14).

На думку О. Аніщенко, професійна культура формується на основі знань та цінностей, які створюються в межах соціально-професійної групи чи спільноти та реалізуються через життєву, фахову та творчу діяльність (Аніщенко, 2008: 724). Аналогічну думку висловлює О. Пономарьов. Учений визначає професійну культуру як усвідомлення фахівцем цінності та значення своєї професії в особистому житті, соціальному та полікультурному просторі (Пономарьов, 2006: 45–46).

Деякі інші позиції щодо професійної культури ають І. Михаліченко і Я. Черньонков, які зазначають, що вона є складним інтегральним утворенням у структурі особистості, показником рівня розвитку різних видів культури особистості, сукупністю життєвих пріоритетів, цінностей і орієнтирів, морально-етичних норм, аспектів світогляду, умовою і результатом ефективної професійної діяльності. Схоже визначення пропонує С. Ісаєнко, розглядає професійну культуру як цілісну особисту систему, що утворюється через взаємозв'язок всіх видів і елементів культури людини. Основою цієї системи є загальнолюдські та професійні цінності. Різні види діяльності й особисті якості фахівця, що проявляються у професійній практиці та комунікації (Ісаєнко, 2014: 138). Г. Балл професійну культуру особистості характеризує через низку аспектів, як-от: творчий підхід до виконання професійних завдань; розвиток мотивації і творчих здібностей, креативності мислення, досягнення визначених цілей, відкритість до сучасних інноваційних методів і технологій, досвід і практика в інших спеціальностях, здатність до самовдосконалення (Балл, 2003: 52).

А. Харченко трактує професійну культуру як процес, що формується та реалізується через цілеспрямовану участь особистості у професійній діяльності та творчості. Науковець доводить, що в цьому процесі простежується тісний зв'язок між характером і змістом роботи, а також рівнем професійної культури: розширення досвіду роботи та підвищення рівня складності завдань стимулюють формування професійної культури, а підвищення рівня професійної культури впливає на організацію робочого процесу, поглиблює знання і удосконалює професійні навички, підвищує якість виконання роботи (Харченко, 2007).

О. Марченко визначає професійну культуру фахівця як інтегрований соціально-професійний феномен, що розвивається та проявляється у професійній діяльності й спілкуванні. Основи цієї культури закладаються під час навчання в закладі вищої освіти через розвиток потенціалу здобувача, його мотивів, професійно значущих якостей, знань і практичних умінь у взаємодії викладач – майбутній фахівець (Марченко, 2023: 165).

Архітектура відображає світогляд, соціально-політичні зміни, науково-технологічний розвиток, культурні традиції та процеси, художні явища, соціальний рівень і побут людей, природні умови регіону, а також культурний і професійний рівень зодчого, творчі методи втілення архітектурної ідеї, що зумовлює необхідність формування професійної культури представників архітектурної діяльності, яка є унікальною за своїм характером (Карпова, 2013: 1).

На формування професійної культури істотно впливає професійна компетентність архітектора, що є результатом поетапного формування сукупності фахових знань, практичних умінь і навичок, особистісних характеристик, професійного досвіду, а також системи загальнолюдських і професійних цінностей. Професійні компетентності забезпечують становлення фахової культури спеціаліста, визначають рівень його готовності до професійної та творчої діяльності (Габрель, Кайдановська, 2017: 44). Оскільки архітектурна діяльність поєднує науку й художню творчість, закономірність, логіку й інтуїцію; формує особливий тип діяльності – архітектурну творчість (Кащенко, 2022: 10).

Сучасний архітектор має не лише враховувати вимоги замовника, а й забезпечувати цілісність композиційних взаємозв'язків будівлі та її сприйняття людьми. Гармонійні структурні співвідношення архітектурних форм, які часто залишаються непомітними для пересічного спостерігача, формують інтуїтивне відчуття краси та гармонії. Професіонал має здатність науково обґрунтовувати ці взаємозв'язки, здійснюючи передпроектний аналіз і дослідницьку роботу з метою визначення найбільш раціональних і перспективних інженерно-конструктивних, композиційно-художніх рішень (Кубриш, 2017: 34–35).

Світовий досвід архітектурної освіти засвідчує орієнтацію на формування комплексних професійних компетентностей майбутнього архітектора, зокрема інтелектуальних, просторово-образних, технічних і комунікативних умінь, а також на усвідомлення історичного, соціокультурного й середовищного контексту архітектури. Набуття досвіду творчого підходу у процесі проектно-діяльності сприяє професійному становленню майбутнього фахівця, розвитку здатності до комплексного розв'язання архітектурно-проектних завдань та формування усвідомлення соціальної місії і професійної відповідальності архітектора (Кайдановська, 2013: 172–173).

Л. Савченко розглядає проблему формування професійної культури майбутніх архітекторів в освітньому процесі закладу вищої освіти, визначає її як цілісну систему, що об'єднує професійні знання, практичні вміння та навички, професійні якості особистості, соціальну цінність фахівця, які формуються у процесі архітектурно-проектної практики та творчості, соціокультурної комунікації, освітньої-просвітницької діяльності (Савченко, 2023: 47).

Професійна підготовка архітектора ґрунтується на органічному поєднанні системи теоретичних знань і сформованих практичних умінь, що забезпечують ефективну реалізацію творчого потенціалу у проектній діяльності. У структурі художньо-професійної культури майбутнього фахівця важливу роль відіграє когнітивний компонент, який характеризується рівнем засвоєння спеціальних знань та здатністю орієнтуватися у способах і прийомах архітектурної діяльності та творчості. Його змістову основу становлять знання законів композиції, методів академічного рисунка, засобів художньої виразності та принципів конструктивно-логічного моделювання (Карпова, 2013: 10–11).

Отже, розвиток професійної культури майбутнього спеціаліста в галузі архітектури здійснюється у двох взаємопов'язаних напрямках: по-перше, через поглиблення фахових знань та набуття практичного досвіду; по-друге, через формування особистісних якостей у процесі соціокультурної взаємодії. Поєднання фахового, культурного й особистісного розвитку забезпечує гармонійне становлення архітектора.

Умовами формування професійної культури майбутніх архітекторів є: організація освітньо-виховного процесу з вектором на розвиток важливих чинників професійної культури; інтеграція загальноосвітніх, фахових і спеціальних освітніх компонентів у єдину траєкторію навчання; а також удосконалення професійних компетенцій через поєднання знань, практичних навичок і досвіду в галузі архітектури, історії, культури, інформаційних технологій, економіки, екології, соціології, образотворчого мистецтва та містобудування.

Обговорення результатів. Результати дослідження дають підстави стверджувати, що формування професійної культури майбутніх архітекторів постає як складна педагогічна проблема, зумовлена трансформаціями соціокультурного простору та реформуванням системи вищої освіти. Узагальнення наукових підходів свідчить про багатозначність трактування поняття «професійна культура», що потребує його міждисциплінарного осмислення в контексті архітектурної освіти. Професійну культуру доцільно розглядати як інтегральне особистісне утворення, що поєднує фахову компетентність, систему професійних і загальнолюдських цінностей, професійну свідомість і творчий потенціал. Виявлена в наукових джерелах невідповідність між міжнародними вимогами до підготовки архітекторів і реальним рівнем сформованості професійної культури підтверджує актуальність означеної проблематики. Особливого значення набуває орієнтація освітнього процесу на культурні цінності та традиції, оскільки архітектурна діяльність безпосередньо впливає на формування якості життєвого середовища людини.

Отримані результати дають підстави вважати, що ефективне формування професійної культури забезпечується органічним поєднанням теоретичної підготовки, архітектурно-проектної практики та залученням здобувачів освіти до професійного, творчого та культурного контексту архітектурної діяльності. Важливим чинником цього процесу є розвиток ціннісно-мотиваційної сфери здобувачів освіти, яка визначає рівень професійної відповідальності та готовність до творчої самореалізації. Доведено, що формування професійної культури є динамічним процесом і проявляється у здатності майбутніх архітекторів адаптуватися до змін професійного та соціокультурного середовища. У зв'язку із цим особливого значення набуває комплексне педагогічне забезпечення, яке сприяє послідовному розвитку професійної культури майбутніх архітекторів у процесі їх фахової підготовки в закладах вищої освіти. Узагальнені результати можуть слугувати теоретичним підґрунтям для подальших досліджень і вдосконалення змісту архітектурної освіти.

Висновки. Професійна культура відіграє важливу роль у будь-якій професії, її формування має відбуватися під час професійного становлення майбутніх фахівців в освітньому процесі закладів вищої освіти. Професійну культуру майбутніх архітекторів визначаємо як складну полікомпонентну систему якостей особистості, що формується у процесі фахової підготовки, виявляється у стійкій мотивації до архітектурної діяльності, наявності загальнокультурних і професійних цінностей, індивідуальних пріоритетів, теоретичних знань і практичних умінь та навичок, набутих професійним досвідом. Розвиток професійної культури не лише забезпечує професійну компетентність, а й формує здатність до творчого мислення, інноваційного підходу та культурної відповідальності у проектуванні. Водночас рівень професійної культури майбутніх архітекторів безпосередньо впливає на якість архітектурного середовища, екологічний стан природи й соціокультурний розвиток суспільства.

Перспектива подальших наукових досліджень полягає у визначенні компонентної структури професійної культури майбутніх архітекторів і чинників, що впливають на її формування.

Література

Аніщенко О. Професійна культура. *Енциклопедія освіти* / за ред. В. Кремень. Київ : Юрінком-Інтер, 2008. С. 724–725.

Атрощенко Т., Яцура М. Наукові проєкції феномену «професійна культура». *Молодь і ринок*. 2022. №№ 7–8 (205–206). С. 72–76.

Балл Г. Категорія «культура особистості» в аналізі гуманізації загальної та професійної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи* : збірник наукових праць / за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало. Київ, 2003. С. 51–61.

Бірюк Л., Пішун С. Аксиологічний підхід до формування професійно спроможної особистості майбутніх учителів початкових класів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 56. Т. 1. URL: https://www.arhn-journal.in.ua/archive/56_2022/part_1/23.pdf

Габрель М., Кайдановська О. Професіоналізація в архітектурній освіті: проблеми підготовки архітекторів до професійної діяльності. *Ukrainian professional education*. 2017. № 1. С. 38–51.

Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-51449>

Ісаєнко С., Родкевич О. Формування професійної культури майбутнього фахівця: до постановки проблеми. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2014. II (12). Iss. 25. P. 50–54. URL: <https://seanewdim.com/wpcontent/uploads/2021/02/Isaienko-S.A.-Rodkevych-O.H.-Forming-of-professional-culture-in-a-futurespecialist-to-the-problems-statement.pdf>

Кайдановська О. Творчі методи навчального проектування у професійній підготовці архітекторів: світовий досвід. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № № 2–3 (16–17). С. 166–172.

Карпова С. Критерії та показники сформованості художньо-професійної культури майбутніх архітекторів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2012. № № 7–8. С. 8–13.

Карпова С. Формування художньо-професійної культури майбутніх архітекторів у процесі підготовки у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2013. 20 с.

Кашченко О. Концептуальність архітектурної творчості. Сучасна архітектурна освіта. *Концептуальність архітектурної творчості* : матеріали XII Всеукраїнської наукової конференції, 19 листопада 2020 р. Київ : КНУБА, 2020. С. 10–11.

Кобилянський О., Дембіцька С. Сутність та особливості професійної культури фахівців технічного профілю. *Наукові записки*. Серія «Педагогічні науки». 2018. Вип. 173. С. 120–122. URL: <https://cusu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/173/23.pdf>

Ковальчук В. Технології розвитку професійної культури майбутніх менеджерів у галузі освіти. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. № 9. DOI: 10.5281/zenodo.13622533

Кубриш Н., Коншина О., Самойлова О. Роль образотворчого мистецтва в підготовці майбутніх архітекторів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Серія «Педагогіка». 2017. Вип. 1 (117). С. 34–39.

Литвин В. Формування інформаційної культури майбутніх архітекторів у професійній підготовці вищого навчального закладу : автореф. дис. .... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2016. 21 с.

Лісовий М., Балтремус В. Сутність педагогічної культури викладача ЗВО. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. Вип. 7. С. 187–194. DOI: 10.31652/2412-1142-2024-72-187-195

Марченко О. Професійна культура фахівця як соціально-професійний феномен. *Теорія і методика професійної освіти*. 2023. Вип. 58. Т. 1. С. 161–165. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/58/part_1/33.pdf

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/ukpl/a20130625/sps?lang=en>

Пономарьов О. Формування професійної культури фахівців у системі завдань педагогіки вищої школи. *Наукові праці*. Серія «Педагогічні науки». Миколаїв : МДГУ ім. П. Могили, 2006. Т. 46. Вип. 33. С. 43–47.

Попович І. Соціальні очікування як чинник професійної культури особистості. *Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток* : колективна монографія / за ред. Г. Улунова. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. С. 21–36.

Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток : колективна монографія / кол. авт. ; відп. ред. Г. Улунова. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 300 с.

Савченко Л. Проблема формування професійної культури майбутніх фахівців з технологічної та ди-зайн-підготовки. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Педагогічні науки». 2023. Вип. 211. С. 42–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2023_211_9

Спіріна Т. Формування професійної культури майбутніх соціальних педагогів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2009. 20 с.

Харченко А. Проблеми формування професійної культури в системі підготовки менеджерів. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : збірник наукових праць / за ред. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. РОМАНОВСЬКОГО. Харків : НТУ «ХПІ», 2007. Вип. 15–16 (19–20). С. 88–96.

Kravchenko L., Vynnychuk R., Ilchenko O., Lytvynenko A., Kulyk Ye., Palekha O., Sukhovii N. Professional culture of future specialists within the framework of Ukraine's sustainable development concept. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2024. Vol. 17 (1). P. 42–53. DOI: 10.14571/brajets.v17.nse1.42-53

Formation of professional culture of future architects as a pedagogical problem

Kubrysh Nataliia

*Candidate of Art Criticism (PhD in Art Criticism),
Associate Professor at the Department of Drawing, Painting and Architectural Graphics,
Architecture and Art Institute
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa, Ukraine*

Korinyok Viktor

*Senior Teacher at the Department of Drawing, Painting and Architectural Graphics,
Architecture and Art Institute
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa, Ukraine*

The primary objective of contemporary higher architectural education is not merely specialised on vocational training, but also on the development of individual's creativity, ways of thinking, formation of moral and ethical values, civil responsibility, ability to socialise quickly, and on professional culture. This article aims to explore scholars' perspectives on the essence of "professional culture", and to analyze the traits of its formation within the context of professional training of future architects at the present stage.

Culture is conceptualized as a comprehensive characteristic of human activity, that reflects the intricate interplay of axiological, intellectual, and psychological aspects, as well as behavioral patterns and forms of communication within an individual's social environment. Within the applied approach, stated phenomenon is defined as a socially significant form of creative engagement, where the outcome-oriented dimension is evinced through cultural experience, moral and ethical norms, spiritual values, and symbolic systems, while the process-

oriented dimension unfolds through the internalization of prior creative experience. Within the treatment of humanistic approach, culture is viewed as a space that allows individuals to freely cultivate their professional, spiritual, and creative potential, while also developing mechanisms for social communication. The axiological approach interprets the phenomenon of culture through the prism of life priorities, values and ideals.

Professional culture is treated as a fundamental component of an individual's overall cultural identity that defines features of individual's professional activity, and fosters growth of creative skills while solving complex and uncommon problems in a process of performing professional roles. It is based on professional knowledge, practical skills and competencies, corporate ethics, cultural traditions, ideals, social and personal values, and life experience. The professional culture of future architects is defined as a complex, multi-component personal construct, characterized by positive motivation towards architectural activity and creativity, the integration of general cultural, professional, and personal values, mastery of professional theoretical knowledge and practical skills, and accumulated professional experience. Research indicates that the formation of professional culture in future architects occurs through two interrelated pathways: individual professional development, which involves the acquisition of specialized knowledge, mastery of practical skills and competencies, and personal growth; and professional socialization, which entails gradual integration of students into the system of values, traditions, and norms of professional activity and social environment, alongside the development of personal and professional qualities, professional consciousness, responsibility, and creative potential. A promising direction for further research is the identification of the competency-based structure of professional culture in future architects, and the factors influencing its formation during professional training.

Keywords: culture, professional culture, professional culture of future architects.

References

- Anishchenko, O. (2008). Profesiina kultura [Professional culture] Entsyklopediia osvity. Kyiv: Yurinkom-Inter. P. 724–725 [in Ukrainian].
- Atroshchenko, T., & Yatsura, M. (2022). Naukovi proiektii fenomenu “profesiina kultura [Scientific Projections of the Phenomenon of “Professional Culture”]. *Molod i rynek*, (7–8), 72–76 [in Ukrainian].
- Ball, H. (2003). Katehoriia “kultura osobystosti” v analizi humanizatsii zahalnoi ta profesiinnoi osvity [The Category of “Personal Culture” in the Analysis of the Humanization of General and Professional Education]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinnoi osvity: rezultaty doslidzhen i perspektyvy: zb. nauk. pr.* Kyiv. P. 51–61 [in Ukrainian].
- Biriuk, L., & Pishun, S. (2022). Aksiolohichni pidkhid do formuvannia profesiino spromozhnoi osobystosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [An Axiological Approach to the Formation of a Professionally Competent Personality of Future Primary School Teachers]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, (56). Retrieved from https://www.aphn-journal.in.ua/archive/56_2022/part_1/23.pdf [in Ukrainian].
- Habrel, M., & Kaidanovska, O. (2017). Profesionalizatsiia v arkhitekturnii osviti: problemy pidhotovky arkhitektoziv do profesiinnoi diialnosti [Professionalization in Architectural Education: Problems of Preparing Architects for Professional Activity]. *Ukrainian professional education*, (1), 38–51 [in Ukrainian].
- Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-51449> [in Ukrainian].
- Isaienko, S., & Rodkevych, O. (2014). Formuvannia profesiinnoi kultury maibutnoho fakhivtsia: do postanovky problem [The Formation of Professional Culture of a Future Specialist: Toward the Formulation of the Problem]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, (12 (25)), 50–54. Retrieved from <https://seanewdim.com/wpcontent/uploads/2021/02/Isaienko-S.A.-Rodkevych-O.H.-Forming-of-professional-culture-in-a-futurespecialist-to-the-problems-statement.pdf> [in Ukrainian].
- Kaidanovska, O. (2013). Tvorchii metody navchalnoho proektuvannia u profesiinii pidhotovtsi arkhitektoziv: svitovyi dosvid [Creative Methods of Educational Design in the Professional Training of Architects: World Experience]. *Porivnialno-pedahohichni studii*, (2–3 (16–17)), 166–172 [in Ukrainian].
- Karpova, S. (2012). Kryterii ta pokaznyky sformovanosti khudozhno-profesiinnoi kultury maibutnikh arkhitektoziv [Criteria and Indicators of Artistic-Professional Culture Formation in Future Architects]. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. K. D. Ushynskoho*, (7–8), 8–13 [in Ukrainian].
- Karpova, S. (2013). Formuvannia khudozhno-profesiinnoi kultury maibutnikh arkhitektoziv u protsesi pidhotovky u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Formation of the Artistic and Professional Culture of Future Architects in the Process of Higher Education]. Candidate's thesis. Odesa [in Ukrainian].
- Kashchenko, O. (2020). Kontseptualnist arkhitekturnoi tvorchosti. Suchasna arkhitekturna osvita [Conceptuality of Architectural Creativity. Contemporary Architectural Education]. Kontseptualnist arkhitekturnoi tvorchosti: materialy XII Vseukrajinskoi naukovoii konferentsii. Kyiv: KNUBA, 10–11 [in Ukrainian].

Kobylianskyi, O., & Dembitska, S. (2018). Sutnist ta osoblyvosti profesiinoi kultury fakhivtsiv tekhnichnoho profilu [The Essence and Features of Professional Culture of Technical Specialists]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky*, (173), 120–122 [in Ukrainian].

Kovalchuk, V. (2024). Tekhnologii rozvytku profesiinoi kultury maibutnikh menedzheriv u haluzi osvity [Technologies for the Development of Professional Culture among Future Managers in the Field of Education]. *Pedagogichna Akademiia: naukovi zapysky*, (9). DOI: 10.5281/zenodo.13622533 [in Ukrainian].

Kubrysh, N., & Konshyna, O. (2017). Rol obrazotvorchoho mystetstva v pidhotovtsi maibutnikh arkhitektoriv [The Role of Visual Arts in the Training of Future Architects]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu im. K. D. Ushynskoho. Seriya: Pedagogika*, (1 (117)), 34–39 [in Ukrainian].

Lytvyn, V. (2016). Formuvannya informatsiinoi kultury maibutnikh arkhitektoriv u profesiinii pidhotovtsi vyshchoho navchalnoho zakladu [Formation of Information Culture of Future Architects in the Professional Training at Higher Education Institutions]. Candidate's thesis. Vinnytsia [in Ukrainian].

Lisovyi, M., & Baltremus, V. (2024). Sutnist pedagogichnoi kultury vykladacha ZVO [The Essence of the Pedagogical Culture of a Higher Education Teacher]. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problem*, (7), 187–194. DOI: 10.31652/2412-1142-2024-72-187-195 [in Ukrainian].

Marchenko, O. (2023). Profesiina kultura fakhivtsia yak sotsialno-profesiinyi fenomen [Professional Culture of a Specialist as a Socio-Professional Phenomenon]. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity*, (58 (1)), 161–165 [in Ukrainian].

Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku (2021). [National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the Period up to 2021]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/ukpl/a20130625/sps?lang=en> [in Ukrainian].

Ponomarov, O. (2006). Formuvannya profesiinoi kultury fakhivtsiv u systemi zavdan pedagogiky vyshchoi shkoly [Formation of Professional Culture of Specialists within the Framework of Higher Education Pedagogy]. *Naukovi pratsi. Seriya: Pedagogichni nauky*, (46 (33)), 43–47 [in Ukrainian].

Popovych, I. (2016). Sotsialni ochikuvannya yak chynnyk profesiinoi kultury osobystosti [Social Expectations as a Factor of an Individual's Professional Culture]. *Profesiina kultura: sutnist, fakhovi osoblyvosti, rozvytok: kolektyvna monohrafiia*, 21–36. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].

Profesiina kultura: sutnist, fakhovi osoblyvosti, rozvytok: kolektyvna monohrafiia [Professional Culture: Nature, Professional Specifics, and Development – A Collective Monograph]. (2016). Sumy: Vyd-vo SumDPU im. A. S. Makarenka [in Ukrainian].

Savchenko, L. (2023). Problema formuvannya profesiinoi kultury maibutnikh fakhivtsiv z tekhnologichnoi ta dizain pidhotovky [The Problem of Forming the Professional Culture of Future Specialists in Technological and Design Training]. *Naukovi zapysky (Tsentralnoukrajinskoho derzhavnoho pedagogichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka). Seriya: Pedagogichni nauky*, (211), 42–48 [in Ukrainian].

Spirina, T. (2009). Formuvannya profesiinoi kultury maibutnikh sotsialnykh pedagogiv u navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchoho navchalnoho zakladu [Formation of the Professional Culture of Future Social Educators in the Educational Process of Higher Education Institutions]. Candidate's thesis. Zhytomyr [in Ukrainian].

Kharchenko, A. (2007). Problemy formuvannya profesiinoi kultury v systemi pidhotovky menedzheriv [Problems of Forming Professional Culture in the Training of Managers]. *Problemy ta perspektyvy formuvannya natsionalnoi humanitarno-tekhnichno elity: zb. nauk. Prats* (15–16 (19–20)), 88–96. Kharkiv: NTU “KhPI” [in Ukrainian].

Kravchenko, L., Vynnychuk, R., Kravchenko, L., Vynnychuk, R., Ilchenko, O., Lytvynenko A., Kulyk, Ye., Palekha O., & Sukhovii, N. (2024). Professional culture of future specialists within the framework of Ukraine's sustainable development concept. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*, (17 (1)), 42–53. DOI: 10.14571/brajets.v17.nse1.42–53

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Received: February 11, 2026

Accepted: March 06, 2026

Published: April 22, 2026